

เทศน์เช้า วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม วันเข้าพรรษา พระจะอธิษฐานธุดงค์ หมั่นเพียรประพฤติปฏิบัติ ออกพรรษาแล้ว ออกพรรษาแล้ววันมหาปวารณา ในพรรษาพรรษาหนึ่ง อยู่ประพฤติปฏิบัติด้วยกัน มันต้องมีกระทบกระเทือนกันเป็นเรื่องธรรมดา ลื่นกับพื้น ลื่นกับพื้นของเราเองมันยังขบมันยังกัดกัน ฉะนั้น เวลาคนเขาอยู่ด้วยกัน มันจะมีการกระทบกระเทือนกันธรรมดา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงให้เป็นมหาปวารณา ให้ปวารณา ให้คอยบอกให้คอยกล่าว ให้คอยตักเตือนกัน

ของเรา บ้านเมืองเราไม่สงบก็เพราะเหตุนี้ไง ต่างคนต่างมีทิฏฐิมานะ ความเห็นของตัวเองมันแตกต่างกันหลากหลาย บอกประชาธิปไตยให้ยอมรับความเห็นต่าง ถ้าความเห็นต่าง เขามีความรู้ความเห็นอย่างไร ความเห็นของเขา เราต้องคุยกันด้วยเหตุด้วยผล ถ้าด้วยเหตุด้วยผลของใคร มันมีเหตุผลมากกว่า ถ้าเรายอมรับ นั่นเรามีคุณธรรม

แต่เวลาคุยแล้วเราก็มองว่าเหตุผลของเราดี เหตุผลของเราดี...เหตุผลของเด็กๆ ดูเด็กๆ สิ มันร้องไห้ มันร้องเรียกร้องเอาตามความพอใจของมัน มันว่ามันถูกนะ แล้วเรา ชีวิตของเรา ประสบการณ์ชีวิตของเราทั้งชีวิต แล้วลูกของเราเพิ่งเกิดมาขวบสองขวบ แล้วมันเรียกร้องเอาตามความเห็นของมัน แล้วมันก็ว่ามันถูกต้อง เราฟังได้ไหม ฉะนั้น ประชาธิปไตยมันก็คือที่วุฒิภาวะ ดูที่ความเป็นจริง มันศึกษาได้ไง

วันนี้วันมหาปวารณา วันมหาปวารณา วันออกพรรษา ๑ พรรษา เขาประพฤติปฏิบัติกันมา มันได้คุณธรรมขนาดไหน นี่พูดถึงประเพณีวัฒนธรรมนะ ถ้าประเพณีวัฒนธรรม คุณติ คนเขาตื่นกัน เขาไปดูบั้งไฟพญานาค เขาไปดูต่างๆ นั้นนะ เขาตื่นอย่างนั้นเพราะอะไรละ

เราดูประเพณีวัฒนธรรมนี้ มันเกิดมาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระโพธิสัตว์ แห่งพระเวสๆ แห่งพระเวสเข้าเมืองไง พระเวสโดนไล่ออกไป คุณติ เพราะเสียดทานจนประชาชนเขาทนไม่ไหว จนเขาขับออกจากเมืองไป ประเพณีแห่งพระเวสก็

ไปแห่พระเวสกลับมา นี่มันเป็นประเพณีวัฒนธรรม เขาไปเที่ยวประเพณีวัฒนธรรมกัน แต่เขาไม่รู้หรือว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมสิ่งนั้นมา สร้างสมสิ่งนั้นมาเป็นอำนาจวาสนาบารมี เป็นพระโพธิสัตว์ แต่เวลาถึงที่สุดแล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้เอง ตรัสรู้เองโดยวิชา ๓ บุปเพณิวาสนานุสติญาณ จุติปาตญาณ อาสวกักขณญาณ อาสวกักขณญาณ คือมัลลคา มรรคอันเอกอันนี้ไง

“สุภัททะ เธออย่าถามให้มากไปเลย ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล”

มรรคมันเกิดขึ้นมาอย่างไรละ มรรคมันก็คือศีล สมาธิ ปัญญาไง คุณิ เราแสวงหาขนาดไหน เราตื่นตื่นขนาดไหน เวลาจะสำเร็จก็ต้องสำเร็จที่โคนต้นไม้ นั่น ไปสำเร็จที่โคนต้นไม้ นั่น การกระทำของเรา ความสุขความทุกข์มันอยู่ในหัวใจของเรา สิ่งที่เขาแสวงหากันนั้นแสวงหาเพื่ออำนาจวาสนาบารมี เราไปดูความตื่นตื่น ไปดูประเพณีวัฒนธรรมไป

ประเพณีวัฒนธรรมนั้นเขาสร้างสมขึ้นมาให้จิตใจมีอำนาจวาสนา ให้จิตใจเข้มแข็ง เพราะคนที่จิตใจเข้มแข็งมันถึงมีสติปัญญาสามารถดึงใจของเรา ดึงความรู้สึกนึกคิดของเราไว้ในอำนาจของเรา ไม่ให้ความคิดของเรามันแผ่สาย ไม่ให้ความคิดของเรามันหลุดกระชากลากเราไป ใจ เราอยากเห็นเรื่องแปลกๆ อยากเห็นเรื่องความมหัศจรรย์ใจ แต่เราไม่เคยเห็นว่าความมหัศจรรย์ของหัวใจของเรามันมีความมหัศจรรย์ขนาดไหน ถ้ามันปล่อยวางเข้ามา มันมีความมหัศจรรย์ในตัวมันเอง มันมีคุณค่าในตัวมันเอง

แก้วแหวนเงินทอง เพชรนิลจินดามันมีค่าทางโลก คนเราทำคุณงามความดี กลิ่นของศีลหอมทวนลม คนที่มีอำนาจวาสนาบารมี คนเขายอมรับ แล้วหัวใจของเราละ หัวใจของเรา ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้ามันปล่อยวางของมัน ความมหัศจรรย์อันนี้ใครเป็นคนเห็นละ บัจฉิตตั้ง สันติภูฏิกิ เพราะเราเป็นคนรู้คนเห็นเอง แก้วแหวนเงินทองถ้าเราเข้าใจผิดว่ามันหมดค่า ไม่มีค่า เราโยนทิ้งเลย เพราะเราเข้าใจผิด เราไม่รู้ว่สิ่งนั้นมันมีค่า นี้ไง แล้วคนอื่นที่เขารู้ว่ามันมีค่า เขาจะมาเจอเข้า เขาจะบอกว่าคนนี่คนโง่มาก คนนี่ไม่รู้จักแก้วแหวนเงินทอง คนนี่เอาทรัพย์สมบัติไปโยนทิ้ง นั่นนะเพราะอะไร เพราะความดีค่าของมัน

แต่เวลาถ้าเป็นบัจฉิตตั้ง เป็นสันติภูฏิกิ เวลาจิตมันสงบเข้าไป จิตมันไปรู้ของมันเอง มันมหัศจรรย์ของมันเอง มันเป็นบัจฉิตตั้ง มันตื่นตื่นในหัวใจ ความตื่นตื่นในหัวใจ นี้แค่เป็นผล

ของจิตเดิมแท้ จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่มองไปด้วยอุปกิเลส แค่มันสงบระงับเข้ามาเท่านั้นแหละ

แต่เวลาหลวงตาท่านประพฤติปฏิบัติของท่าน ท่านละของท่านนะ บุคคลคู่ที่ ๓ ท่านละของท่านนะ ท่านละคู่ที่ ๑ คู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ ไปแล้ว จิตมันแว้งแว้ง จิตมันส่องใส จิตมันห้ศจรรย๋ ท่านพิจารณาของท่าน เคนจงกรม มันมองทะเลภูเขาเลากาไปหมดเลย มันมห้ศจรรย๋ไปทั้งนั้นเลยละ ทำไมจิตของเรามห้ศจรรย๋ได้ขนาดนี้ ทำไมจิตของเรามห้ศจรรย๋ได้ขนาดนี้ พอมห้ศจรรย๋ขนาดนี้ ธรรมะมาเตือนๆ สิ่งที่มีห้ศจรรย๋ สิ่งที่มีมันเกิดขึ้น มันเกิดขึ้นจากจุดและต่อม มันเกิดขึ้นจากภาวสวะ เกิดขึ้นจากภพ เกิดขึ้นจากจิตใต้สำนึกของเรา เกิดขึ้นจากนี้ไง

ฉะนั้น ถ้าสิ่งที่สว่างใสอย่างนั้นท่านถึงย้อนกลับ ย้อนกลับเข้ามา พอมันทำลายไปแล้ว ใส้ความสว่างใส่นั้นเหมือนกองขี้ควาย กองขี้ควายที่ควายมันถ่ายทิ้งไว้ตามพื้นถนน มันถ่ายทิ้งไว้ตามหัวไร่ปลายนา คนที่เขาเห็นประโยชน์เขาเอาไปทำปุ๋ย คนที่เห็นประโยชน์ มันเกิดเมงจี้เขาจะเอาไปเป็นอาหารของเขา แม้แต่ขี้ควายมันก็เป็นประโยชน์กับคนที่รู้จักใช้มัน

แต่เวลาของเราละ พอจิตมันสงบ แค่ความเป็นสมาธิ เพราะความเป็นสมาธิ มันจะสว่างๆ มันรู้จักตัวเราเองใจ นี้ไง ถ้ามันรู้จักตัวเอง บังจัดตั้ง สันติภูริโก คือเรารู้คุณค่า เรารู้คุณค่าถึงความรู้สึกของเรา เรารู้คุณค่าว่าสิ่งที่มีประโยชน์นี้ไง ที่นี้เพียงแต่ว่า เราพูดบ่อย ชาวพุทธเราถ้าเป็นปัญญาชน ไม่กล้าบอกว่าตัวเองนับถือพระพุทธศาสนา เพราะอะไร เพราะเราเห็นพฤติกรรมของสงฆ์ พฤติกรรมของผู้ที่กระทำ เราไปเจอเพื่อน เราไม่กล้าบอกว่าเราเป็นชาวพุทธ

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นรัตนะ เป็นที่พึ่ง แต่พระสงฆ์ที่ทำได้กันจนจะรับไม่ได้ เราไม่กล้าบอกเขาว่าเป็นชาวพุทธนะ เพราะอะไร เพราะมันอยู่ข้างนอก แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เรามีหลักมีเกณฑ์ของเราเข้ามา ถ้าจิตมันสงบเข้ามา นี้ไง ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต นางวิสาขาเป็นอุบาสิกา ทำไมถึงเป็นพระโสดาบันละ เขาเป็นพระโสดาบัน เขาเป็นพระกันเขาเป็นพระที่ไหนละ เขาเป็นพระที่ในหัวใจ

ถ้าจิตมันสงบระงับเข้ามา นี้เห็นคุณค่า คำว่า “คุณค่าๆ” คุณค่าถ้ามันมีคุณค่าอย่างนี้ เขาจะเห็นคุณค่า แล้วเขามีมูลค่า เขามีความสงวนรักษา แต่คนเวลาพูดถึงธรรมะๆ ที่ว่าเราจะไม่กล้าพูดว่าเราเป็นชาวพุทธเลย เพราะเขาจะบอกว่าจิตของเขาส่องใส เขาเข้ามานสมาบัติ เขาไปที่เขวนรอกสวรรค์ เขารู้วาระจิตของคน...อภิญญาทั้งนั้นนะ

สิ่งที่รู้วาระจิต เครื่องจับเท็จมันก็มี ถ้าเขาเหาะเหินเดินฟ้าได้ ขึ้นเครื่องบินก็ได้ ถ้าเขาหุ
ทิพย์ ตาทิพย์ เราก็มียุทธศาสตร์ นี่ไง มันมีคุณค่าทางโลก แต่อริยสัจ แต่สิ่งที่ว่าศาสนาไหนไม่มี
มรรค ศาสนานั้นไม่มีผล สิ่งที่ยกย่องถ้ามันจะเกิดขึ้นกับใคร ถ้ามันจะเกิดขึ้นกับใคร ถ้าคนที่เขา
เป็นนะ เขาต้องทำจิตเขามั่นคง มันถึงจะมีอยู่กับเขา ถ้าจิตของเขาออกแวงวอแว สิ่งที่ว่า
สมบัติของเขาไม่อยู่กับเขาเลย เว้นไว้แต่เอตทัคคะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระอนุรุทธะเป็นผู้ที่รู้เรื่องจิตของผู้อื่นได้แจ่มแจ้งที่สุด เป็นเอตทัคคะ เวลาองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระที่นั่งอยู่ด้วยกันเป็นพระอรหันต์ทั้งนั้นนะ “องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานหรือยัง” ถามพระอนุรุทธะ

พระอนุรุทธะบอก “ยัง ยัง ตอนนี้อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังเข้าปฐมฌาน ทุติย
ฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน”

พระอรหันต์ด้วยกันทำไมถามพระอรหันต์ล่ะ เพราะพระอรหันต์ที่มีเอตทัคคะมันมีโดย
ธรรมชาติ มันมีโดยการคงที่ มันไม่เสื่อมสภาพไป แต่ผู้ที่ไม่ใช่เอตทัคคะมันชั่วครวญๆ คำว่า
“ชั่วครวญ” แล้วถ้าเป็นปุถุชนอีกต่างหากด้วย มันเป็นจินตนาการทั้งนั้นแหละ

นี่ไง ถ้าเราไปตีต้นต้นกับประเพณีวัฒนธรรม ประเพณีวัฒนธรรม ตอนนีรัฐบาลเขาสั่งเลย
นะ จะต้องฟื้นฟูวัฒนธรรม เขาสั่งอย่างนั้นก็เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคม ของประชาชน ถ้า
ประชาชน สิ่งที่ว่าต้นไม้มันก็มีแก่น มีกระพี้ มีเปลือก เราก็อยู่กับสังคมได้

เวลาหลวงตาท่านพูดของท่าน จิตใจของท่านเวลาผ่านไปแล้วมันเข้ากับทุกเม็ดหินเม็ด
ทราย คือเข้ากับสังคมได้ คือเราทำกับเขาได้ แต่หัวใจเราเข้าใจ เราทำกับเขาได้ ทำแบบผู้ใหญ่ที่
เขาทำ แต่ไม่ทำกับเขาได้แบบเด็กที่มันขวบสองขวบ ที่มันเรียกร้อง ที่มันยึดมั่นของมันว่าต้อง
เป็นอย่างนั้นๆ แต่เราเป็นผู้ใหญ่ เราเป็นผู้ใหญ่นะ เราทำของเรา ประเพณีวัฒนธรรมเพื่อสังคม
เพื่อลูกหลานของเรา เพื่อความมั่นคงของสังคมเรา ให้ศาสนาพุทธมันยังยืน ยั่งยืนจากประเพณี
วัฒนธรรม จากเปลือกมา ถ้าเขาศึกษาขึ้นมา เขาศึกษาขึ้นมาแล้วเขาก็จะนั่งลง กำหนดลมหายใจ
เข้านึกพุท กำหนดลมหายใจออกนึกโธ พุทโธๆ ของเรา มันจะเอาสัจจะความจริงไป

ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล นั่นเป็นเรื่องของศาสนา บุคคลคนใดไม่มีมัค
คาในหัวใจ บุคคลคนใดไม่มีสติปัญญาเอาใจของตัวเองไว้ได้ มันจะเอาอะไรไปบอกเขาล่ะ จาก

ใจดวงหนึ่งคู่ใจดวงหนึ่งนะ จากใจของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น เพราะใจของท่านมีคุณธรรม ท่านคอยชี้บอก คอยแนะนำ

แล้วคอยแนะนำ ไอ้พวกเรา เวลาไปหาท่าน ไปหาครูบาอาจารย์ ก็อยากให้ครูบาอาจารย์ ชื่นชม แต่เวลาไปหาครูบาอาจารย์ พ่อแม่คนไหนบ้างที่ไม่อยากให้ลูกของเราพัฒนาขึ้น ดิขขนาดไหน เขาจะบอกให้ดีขึ้นไปอีก ครูบาอาจารย์ของเราก็มเหมือนกัน จะดิขขนาดไหนนะ ท่านก็จะบอกให้หมั่นเพียรของเราขึ้นไปๆ เพราะความดีที่ยิ่งกว่านี้ยังมีอยู่ ความดีที่ยิ่งกว่านี้ยังมีอยู่ เราประพฤติปฏิบัติของเราเข้าไป แล้วถ้าเราทำไปได้ มันก็ลงกราบไป

เวลาหลวงตาท่านบรรลุนิพพาน ท่านกราบแล้วกราบเล่า มันกราบอะไรนะ เวลาจิตมันลงนะ ลงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ลงพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ แม้แต่เป็นพระโสดาบันไม่สัสถ์พดปรามาส นี่มันลงแล้ว แล้วมันลงแล้วมันจะฝันไหม ถ้าใจมันลง ใจมันเป็นเหมือนเรารู้จากภายใน มันรู้จากภายในมันพูดออกไปข้างนอกเขาก็ไม่ฟังด้วย เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสธรรม “เราจะสอนใครได้หนอ เราจะสอนใครได้หนอ”

คำว่า “สอนใครได้หนอ” พุทธวิสัย อจินไตย ๔ ในโลกนี้ไม่มีใครมีความสามารถฉลาดปราดเปรื่อง มีโวหาร มีความกระทำที่เกินองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด แล้วยังทอดธุระว่าจะสั่งสอนอย่างไร จะรู้สัตว์ชั้นสัตว์อย่างไร เพราะอะไร นี่ไง เพราะมันทวนกระแสกลับๆ

แล้วเวลาหลวงตาท่านบรรลุนิพพานขึ้นมาแล้วท่านกราบแล้วกราบเล่า กราบแล้วกราบเล่า กราบถึงอันนั้นนะ ไอ้เราก็จินตนาการไปทั้งนั้นแหละ ถ้าจินตนาการ ฉะนั้น ถึงบอกว่า เราจะไม่กล้าจะพูดว่าเราเป็นชาวพุทธนะ จนไม่กล้าจะพูดว่าเรานับถือพระ ยกมือไหว้พระ ไม่กล้าเลยล่ะ เพราะอะไร เพราะสังคมมันทำให้เห็นกันขนาดนั้นไซ้ใหม่ แต่เราก็เป็นปัญญาชน เราก็ต้องคัดเลือกเอา คำว่า “คัดเลือกเอา” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยนี้ไว้ ในสมัยพุทธกาลนะ ฉัพพัคคีย์ สัตตธรรมาศรัยมีปัญหามาก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติธรรมวินัยข้อไหนเขาก็บิดเบือนไปเรื่อย ต้องมีอนุบัญญัติต่อไปเรื่อย มันเลยมี ๒๐,๐๐๐ กว่าข้อ

๒๐,๐๐๐ กว่าข้อนะ เวลาพระที่ปฏิบัติแล้วไปหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า ขอลาสิก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามว่า “สีกทำไม่ล่ะ”

“ไอ้โฮ! วินัยมันเยอะเยอะไปหมดเลย ทำอะไรมันผิดไปทั้งนั้นเลย”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามว่า “ถ้าวินัยเหลือข้อเดียว เธอรักษาได้ไหม”

“ได้ครับ คืออะไร”

คือรักษาใจไว้ ไม่มีเจตนา เราไม่มีเจตนาทำผิด เราไม่มีเจตนาทำชั่วร้าย เราไม่มีเจตนา แต่ความผิดพลาดอย่างนั้นก็ให้ปลงอาบัติเอา

“ถ้าอย่างนั้นอยู่ได้”

นี่ไง สิ่งที่ยัญญัตติมาๆ เพราะว่าเวลาความคิดมันแฉลบ มันแฉลบออกไป แล้วมันก็ไปอ้างอิง ทำเอาแต่ความพอใจของตัวทั้งนั้นแหละ แล้วก็ตีความว่าถูกต้องๆ ถ้ามันตีความของเขาไปอย่างนั้น มันมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว ทีนี้คำว่า “มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล” เราคิดว่าพระสมัยล่วงพุทธกาลจะไม่มีใครแปลกแยกเลย จะไม่มีใครออกนอกทางเลย ถ้าไม่มีออกนอกทาง ศีลไม่มีมากขนาดนี้หรอก

เวลาเริ่มต้นบัญญัติ เอหิภิกขุ เธอจงเป็นภิกษุมาเถิดเพื่อความสุขสงบ

ถ้าใครยังมีกิเลสอยู่ เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด แล้วปฏิบัติให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์

คนมันปรารถนาอย่างนั้นมันมีเป้าหมายเดียวกัน พอพระมากขึ้นๆ อนุบัญญัติ บัญญัติ วินัยๆ มา แต่เริ่มต้นสมัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ๆ ไม่มีเลย วินัยไม่มีเลย มีแต่ผู้ที่เจตนาสะอาดบริสุทธิ์ทั้งนั้น แต่เวลาจำนวนสงฆ์มากขึ้น จำนวนคนที่แปลกแยกมากขึ้น ฉะนั้น มันมีมาตั้งแต่ต้น ถ้าเราจะน้อยเนื้อต่ำใจเราก็คิดแบบนี้ คิดว่าเราเลือกเอา เราเป็นปัญัญชน เราเลือกของเรา ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสัจจะเป็นความจริง เราจะประพฤติปฏิบัติเพื่อประโยชน์กับเรา

วันนี้วันมหาปวารณา จิตใจของเรามันมีความกระทบกระเทือน มันมีความคิดกระทบกระเทือนอย่างใด ขอโหสิกรรมต่อกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเปิดโอกาสนะ

เปิดโอกาสให้ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาทำสามัคคีอุโบสถ ถ้าเวลาปวารณา ให้ทำปวารณา แทนอุโบสถได้เลย

ฉะนั้น เวลาเรามีสิ่งใดที่มันตกผลึกในหัวใจ มีเวรมีกรรมสิ่งใด ให้ขอขมาลาโทษ คำว่า “ขอขมาลาโทษ” เวลาเราปวารณากัน หรือผู้ที่มาใหม่ๆ เขาบอกเลยนะ “หลวงพ่อก่อน ทำไมความคิดที่ไม่ดีมันผุดขึ้นมาในใจของผมนะ ทั้งๆ ที่ผมก็ไม่ได้คิดอย่างนี้เลยนะ”

มันเกิดจากพันธุกรรมของจิต มันเกิดจากการสะสมรากเหง้ามา ขอขมาลาโทษ ขอขมาลาโทษ ผ่อนคลายเสีย สิ่งนี้ให้จิตมันพ้นออกไป ให้ความเป็นปมในใจมันเบาบางลง สิ่งใดที่เราทำผิดพลาดไป ขอขมาลาโทษ ขอขมาลาโทษกับพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

ฉะนั้น เดี่ยวจะให้ขอขมาลาโทษ เพราะวันนี้เป็นวันมหาปวารณา วันนี้เป็นวันที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเปิดโอกาสให้ชาวพุทธเราได้ขอขมาลาโทษต่อกัน เอวัง